

Dr.sc. Ladislav Bognar, red.prof.
Snježana Kragulj, asistent
Učiteljski fakultet u Osijeku

POTICANJE KREATIVNOSTI BUDUĆIH UČITELJA NA UČITELJSKOM FAKULTETU U OSIJEKU

Sažetak

U radu se daje naglasak na poticanje kreativnosti u nastavi budućih učitelja i odgojitelja. Želeći naglasiti važnost kreativne nastave, kreirali smo model nastave koji je realiziran u dva predmeta Didaktika i Pedagoška komunikacija. Model nastoji u svim etapama odgojno-obrazovnog procesa naglasiti elemente kreativnosti. Iz rezultata je vidljivo da je interes studenata za nastavu ovih predmeta vrlo visok, da prevladava ugodna emocionalna i socijalna klima, da studenti prepoznaju elemente kreativnosti u nastavi, te da to smatraju vrlo korisnim za svoje buduće zanimanje.

Ključne riječi: kreativnost, iskustveno učenje, interes, stavovi, klima.

UVOD

Kreativnost kao jedna od osnovnih karakteristika čovjeka značajna je kako za osobni tako i za društveni razvoj. To je više-manje općenito prihvaćeno. Ali kad je riječ o odgojno-obrazovnom procesu onda se više može govoriti da on sputava nego li što potiče kreativnost. To se odnosi i na kreativnost učiteljica/učitelja podjednako kao i na kreativnost učenica/učenika. Učiteljima je sve uglavnom propisano od kurikulumu, preko udžbenika i priručnika do testiranja koje obavljaju čak za to formirane institucije. Promjene se ne kreiraju od učitelja nego od njima nadređenih, a oni su tu da ih poslušno provode. Ovakav položaj učitelja rezultira i nekreativnošću učenika. Učenici trebaju rješavati zadatke po uputama dobivenim od učitelja/učiteljice ili objašnjenja u udžbeniku. Prema analizama koje smo proveli sa studentima situacija je ista od osnovne preko srednje škole do fakulteta. Kreativni potencijali učenika i studenata se ne koriste. Ali možda ipak?!

Nekreativnu situaciju u tradicionalnoj nastavi lijepo je opisao Jacques Prevert:

Dva i dva je četiri
Četiri i četiri osam
Osam i osam šesnaest
Ponovite kaže učitelj
Dva i dva je četiri
Četiri i četiri osam
Osam i osam šesnaest
Ali ptica lira prolazi nebom
I ptica lira svira
I dijete pjeva
I učitelj viče:
Kad ćete prestati s budalaštinama?
Ali sva djeca slušaju glazbu
I zidovi razreda polako se ruše...
I ponovno su zidovi pijesak
Ponovno su klupe drveće
Ponovo je kreda kamen
Ponovo je tinta voda
Ponovo je pero ptica

Neprirodna situacija tradicionalnog učenja ne može ugušiti ljudsku prirodu i dječju maštu. Za ljudsku kreativnost uvijek ima šanse. Zato smo mi usprkos nekreativnoj situaciji tradicionalnog školovanja odlučili činiti promjene sa studentima budućim učiteljicama/učiteljima i odgojiteljicama/odgojiteljima.

MODEL KREATIVNE NASTAVE

U dva predmeta „Pedagoška komunikacija“ i „Didaktika“, od kojih je prvi namijenjen studentima predškolskog, a drugi studentima učiteljskog studija, razradili smo model nastave koji bismo ukratko mogli opisati kao pokušaj realizacije kreativnog procesa u nastavi. Budući da nastavu shvaćamo kao jedinstvo odgoja i obrazovanja to znači da istovremeno temeljimo taj proces na potrebama i interesima sudionika, ali i na učenju vrijednosti kao i usvajanju dostignuća znanosti kojima se bavimo. Uz sve to pokušali smo u nastavi uvažiti zakonitosti stvaralačkog procesa koji bismo mogli prikazati kao na slici 1.¹



Slika 1: Stvaralački proces

To znači da se u nastavi stvaraju pedagoške situacije u kojima se studentske ideje, doživljaji, hipoteze, rješenja, pitanja, problemi... ostvaruju njihovom vlastitom aktivnošću pri čemu oni samo ocjenjuju kad je stvaralački čin završen i svoje uratke komuniciraju s ostalima. Pri tome je uvijek važno da cijeli proces bude u funkciji ostvarivanja odgojno-obrazovnih zadataka nastave.

Predvidjeli smo velik broj metoda i postupaka koji su u funkciji poticanja kreativnosti u svakoj od etapa odgojno-obrazovnog procesa (dogovor, realizacija, evaluacija) kao što su vođena fantazija, kartice s pitanjima, renatalizacija, oluja ideja, morfološka analiza, šest šešira, univerzalna pitanja, kartice slučajnih pojmova, debata, sociodrama, pričanje priča, animacija lutke, kazalište sjena, umne karte, vremenska karta, lica osjećanja, grozdovi, činkvina itd. Ovdje je nemoguće nabrojiti sve postupke, ali pokazalo se korisnim predvidjeti za svaku temu po neki od ovih postupaka kako bi odabrali najprimjereniji postupak za

¹ Detaljan opis modela može se vidjeti na web-stranici posvećenoj ovom projektu:
http://ejolts.net/kreativnost/moodle/file.php/1/Dokumenti/Poticanje_kreativnosti_studenata.pdf

određenu temu, a ujedno budućim učiteljima/učiteljicama i odgojiteljima/odgojiteljicama omogućili upoznavanje većeg broja postupaka koje mogu kasnije koristiti u svojoj odgojno-obrazovnoj praksi.

Budući da se radilo o dva različita predmeta koji svaki ima svoju filozofiju pristup nije mogao biti identičan. U predmetu „Pedagoška komunikacija“ naglasak je bio na razvoju pozitivne slike o sebi kao pretpostavke za uspješnu komunikaciju s drugima i ovladavanje elementima uspješne komunikacije u procesu odgoja i obrazovanja. Ovdje smo se odlučili za radionicu kao osnovni oblik nastave, u okviru koje se prakticiraju i individualne i grupne aktivnosti, i stvaranje situacija iskustvenog učenja. Primjer ove nastave može se vidjeti na <http://www.vimeo.com/2299845>. U „Didaktici“ kao teoriji odgojno-obrazovnog procesa studenti trebaju ovladati osnovnim didaktičkim pojmovima, ali istovremeno doživjeti zanimljivu i uspješnu nastavu, pa smo se odlučili za trajne grupe kao osnovni oblik koji se dopunjuje frontalnim oblikom i radionicom. I ovdje se stvaraju pedagoške situacije koje omogućuju kreativno reagiranje učenika, a sustavno se koriste kreativne metode i postupci. Primjer ove nastave može se pogledati na <http://www.vimeo.com/3497350>.

Nastava „Didaktike“ realizirana je u posebno opremljenom prostoru baš za nastavu ovog predmeta. „Pedagoška komunikacija“ pak je realizirana u učionici koja je bila bez stolova pa se lako mogao aranžirati prostor za radionicu, a bila je osigurana i sva potrebna oprema. Nastavu su realizirali autori ovog teksta u prvom semestru akademske godine 2008./2009.

METODOLOGIJA

Nakon realizirane nastave iz predmeta pedagoška komunikacija i didaktika, anketirali smo studente predškolskog i učiteljskog fakulteta o kvaliteti realizirane nastave. Ispitali smo 30 studenata predškolskoga odgoja (II. godina) i 76 studenata učiteljskoga smjera (II. godina). Postupak kojim smo se koristili kako bi prikupili tražene podatke je anketiranje. Studente smo anketirali anketnim upitnikom koji je obuhvaćao deset pitanja. Pitanja su bila zatvorenoga i otvorenoga tipa što je studentima omogućilo kreativnost pri pisanju odgovora na pojedina pitanja otvorenoga tipa. Anketa je bila anonimna i studentima je objašnjeno da će se podaci koristiti za daljnje unapređivanje nastave. Budući da je na kraju svakog blok sata redovno vršena evaluacija studenti su naviknuti na evaluaciju koja je cijelo vrijeme i bila u funkciji podizanja kvalitete nastave i prilagođavanja nastave interesima i potrebama studenata.

Datum provedbe anketnog upitnika je krajem zimskog semestra 2008./2009. godine. Budući da je nastava pedagoške komunikacije realizirana u obliku radionica, a nastava didaktike organizirana kao rad u stalnim grupama, zanimalo nas je kakvi su njihovi stavovi u odnosu na nastavu.

Anketnim smo upitnikom dobili odgovore na slijedeća istraživačka pitanja:

Koliko su studenti zainteresirani za predmet?

Kako se osjećaju na nastavi tog predmeta?

Kakav je stav prema predmetu?

Što su važno naučili za buduće zanimanje?

Kakav je njihov odnos prema profesorima?

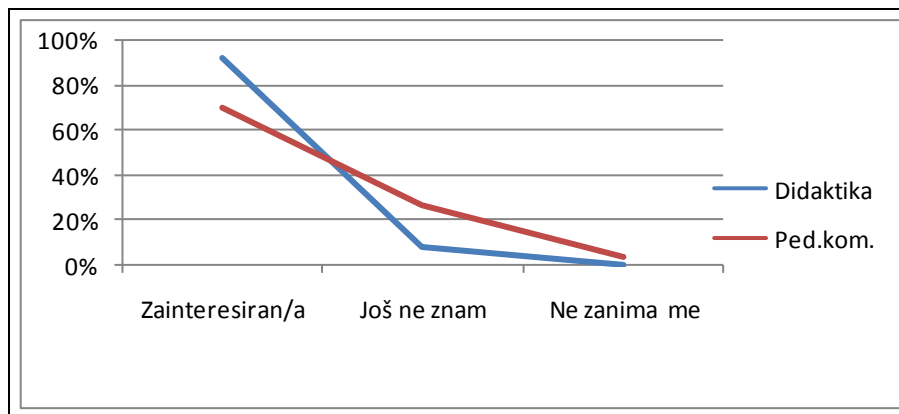
Koje promjene predlažu?

Što prepoznaju kao kreativnost u nastavi?

Pri obradi podataka koristili smo kvalitativnu i kvantitativnu analizu. Kvantitativnom smo analizom obrađivali rezultate dobivene zadacima zatvorenoga tipa, a prikazali smo ih grafički ili u tablicama. Zadatke otvorenoga tipa prikazali smo grupiranjem i citiranjem.

REZULTATI I INTERPRETACIJA

U odnosu na navedene predmete, većina je studenata iznijela svoj stav o predmetu. Slika 2 prikazuje kolika je **zainteresiranost studenata** za ove predmete. Vidljivo je da je zainteresiranost studenata za oba predmeta vrlo velika, te da je dio studenata (njih 8) još neodlučan oko „Pedagoške komunikacije“ dok je kod „Didaktike“ taj broj manji i jasnije naglašena vrlo velika zainteresiranost studenata za ovaj predmet. Budući da je „Didaktika“ studentima odmah prepoznatljiva kao predmet koji ih direktno priprema za izvođenje nastave što je osnovna djelatnost kojom će se baviti u svojoj budućoj struci studenti su vrlo zainteresirani. „Pedagoška komunikacija“ je potpuno drugačiji predmet i studenti teže prepoznaju njeno značenje za praksu, a zainteresiranost se prvenstveno javlja zbog načina realizacije koji je neuobičajen. Otuda kod nekolicine izvjesno kolebanje.



Slika 2: Zainteresiranost studenata za predmete

Na nastavi prevladavaju ugodne **emocije** (96%) u odnosu na neugodne (4%) i taj odnos podjednako vrijedi za oba predmeta. Rang pojedinih emocija vidljiv je na priloženim tablicama. I u jednoj i drugoj skupini ispitanika četiri najviše rangirane emocije su lijepo, sretno, znatiželjno i uzbuđeno. Od neugodnih emocija javljaju se nervozno, zabrinuto i iritirano, ali u vrlo malim frekvencijama.



Slika 3: Odnos ugodnih i neugodnih emocija na nastavi

OSJEĆANJA	FREKVENCIJA	%
Lijepo	25	83%
Sretno	23	77%
Znatiželjno	16	54%
Uzbuđeno	14	47%
Ohrabreno	12	40%
Zahvalno	8	27%
Ponosno	6	20%
Važno	4	13%
Uzvišeno	3	10%
Nervozno	2	7%
Iritirano	1	3%
Zabrinuto	0	0%

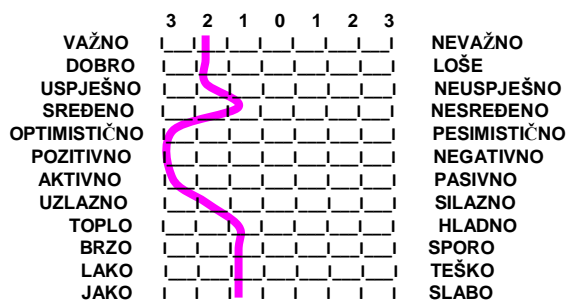
Tablica 1. Pedagoška komunikacija

OSJEĆANJA	FREKVENCIJA	%
Lijepo	35	46%
Znatiželjno	35	46%
Sretno	35	46%
Uzbuđeno	20	26%
Ponosno	13	17%
Ohrabreno	9	12%
Zahvalno	5	7%
Uzvišeno	4	5%
Nervozno	4	5%
Zabrinuto	2	3%
Važno	1	1%
Iritirano	1	1%

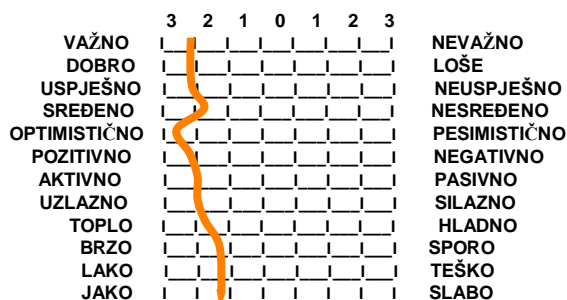
Tablica 2. Didaktika

Kao objašnjenje zašto su se tako osjećali, studenti su odgovarali da im se svidio način predavanja, ugodna atmosfera, zanimljiv i koristan izbor tema, ravnopravan odnos između studenata i profesora, mogućnost iznošenja vlastitoga mišljenja. Jedna kaže: *“Uvijek sam iz učionice izlazila nasmijana i sretna”*.

Ispitali smo studentske stavove prema ovim predmetima koristeći semantički diferencijal. Iz rezultata je vidljivo (slike 4 i 5) da „Pedagošku komunikaciju“ studenti doživljavaju kao nešto optimistično, pozitivno i aktivno, a kod „Didaktike“ je slično, ali su naglašeni i važnost, dobrota i uspješnost. Kada govore o aktivnosti, studenti misle na aktivnost sudjelovanja pri izvedbi nastavnoga procesa. Nešto niže vrijednosti su se odnosile na sredenost, brzo, lako, jako.



Slika 4. Pedagoška komunikacija



Slika 5. Didaktika

U sljedećem su pitanju studenti morali izdvojiti ono što im se posebno svidjelo na nastavi „Didaktike“ i „Pedagoške komunikacije“. Pitanje je otvorenoga tipa, što je studentima omogućilo slobodu pri njihovome izražavanju.

Komentare studenata na didaktiku svrstali smo u nekoliko kategorija, a ovdje donosimo karakteristične izjave:

1. Kreativnost

„Konstantno se potiče kreativnost te učenje novih primjenjivih znanja. To će nas dobro pripremiti za naš učiteljski posao.“

„Student je motiviran doći na kreativan sat jer je osvježavajući i odstupa od često dosadnih i zamornih predavanja.“

„Mislila sam da nisam kreativna, a didaktika mi je uklonila sumnje.“

2. Način izvođenja nastave

„Sviđa mi se pristup nastavi i žao mi je što se ne primjenjuje i u ostalim predmetima.“

„Ovaj način rada je drugačiji od ostalih predmeta. Puno je smireniji, opušteniji i zadovoljniji.“

„Nije tipično predavanje, dosadno gdje profesori diktiraju, a studenti pišu.“

„Sve što učimo već sada na svakoj didaktici primjenjujemo. To je didaktika pomoću didaktike i to je izvrsno.“

3. Emocije

„Osjećala sam se lijepo i sretno zbog ugodne atmosfere na satu, suradnje i zanimljivih zadataka.“

„Na nastavi vlada optimizam.“

„Posebno sam zadovoljna radnom atmosferom i profesorovim pristupom.“

4. Osobni razvoj

„Didaktika me ohrabrila. Treba imati hrabrosti biti učitelj i suočiti se s raznim problemima.“

„Ovaj predmet ne samo da obogaćuje naše znanje nego obogaćuje nas kao osobe, buduće učitelje koji, da bi odgajali buduće mlade naraštaje, moraju prije svega biti dobri ljudi, a onda jednako tako stručni i sposobni u svom zanimanju koje je humano.“

Na sličan način smo analizirali izjave o „Pedagoškoj komunikaciji“:

1. Kreativnost

"Mislim da su sve aktivnosti kreativne, razvijaju maštu, daju nam mogućnost sudjelovanja. Kroz neke od aktivnosti upoznali smo puno bolje svoje kolegice i saznali o njima stvari koje prije nismo znali."

"Posebno sam zadovoljna što smo uvijek uključeni u aktivnosti, vrlo smo aktivni, kroz svaku se aktivnost možemo bolje upoznati, postati kreativniji i razvijati maštu."

2. Način izvođenja nastave

"Zadovoljna sam načinom na koji se ovaj predmet održava. Zanimljiv je i pristupačniji od drugih kolegija. Uvijek nas može zainteresirati i naučiti nešto novo."

"Posebno sam bila zadovoljna opuštenom, ali radnom atmosferom, aktivnostima u kojima smo mogli glumiti i aktivnost kada smo pjevali – ta pjesma mi je još uvijek u glavi!"

"Posebno sam bila zadovoljna s načinom izvođenja nastave u ovom predmetu, tj. time što smo radili u grupama, komunicirali jedni s drugima, a sve je bilo jako poučno i jako zanimljivo."

"Posebno sam zadovoljna načinom provođenja sata. Sviđa mi se sve što radimo i to sve ću jednoga dana moći koristiti u svome poslu s djecom."

"Nemamo predavanja koja su iscrpna i koja nas ne zanimaju. Aktivno sudjelujem u radu, sve teme me zanimaju i drago mi je što smo neke sate snimili i što ću to moći pogledati kada budem htjela."

3. Emocije

"Uvijek sam doživljavala pozitivne emocije zbog uvijek aktivne i vesele atmosfere."

"Sve te moje emocije su bile pozitivne. Osjećala sam se lijepo i sretno jer su me sve teme zanimale i nikada mi nije bilo dosadno. Posebno sam zadovoljna uspješnošću i važnošću ovoga predmeta."

"Osjećala sam se ponosno kada su drugi pohvalili moj rad; uzbuđeno kada sam, radila nešto novo i zanimljivo; bila sam sretna kada sam dobila mogućnost da radim na predavanju neke stvari u kojima uživam i privatno: crtanje, glumljenje, izrađivanje, diskutiranje..."

"Osjećala sam se tako zbog lijepog druženja sa prijateljicama; jer sam naučila puno korisnih stvari i zbog učenja kroz igru što mi se uistinu sviđa."

4. Osobni razvoj

"Mogla sam izreći svoje osjećaje i doživljaje. Prevladala sam tremu koja mi se javljala u javnom govoru. Uvijek sam iz učionice izlazila nasmijana i sretna."

"Zadovoljna sam konkretnim primjerima koji su potkrijepljeni iskustvom te ih kao takve mogu primijeniti i na sadašnjem poslu."

Sljedeće je pitanje, također otvorenoga tipa, bilo da studenti izdvoje ono **što su naučili** na satovima „Pedagoške komunikacije“ i „Didaktike“, a čini im se važno za njihovo buduće zanimanje. Iz rezultata koje smo dobili smo vidjeli da studenti cijene ono što će konkretno moći primijeniti u svome budućemu radu, kao primjere koje bi mogli koristiti u svome budućemu radu studenti navode sljedeće:

„Pedagoška komunikacija“:

„Naučila sam kako potaknuti djecu da budu kreativni.“

„Kako na različite načine naučiti djecu da stvaraju pozitivnu sliku o sebi.“

„U svom ću radu koristiti lutku kao jedan od aktivatora.“

„Pravilna komunikacija i ophođenje s drugima, vrlo su važni za budući posao, kao i verbalna i neverbalna komunikacija.“

„Didaktika“:

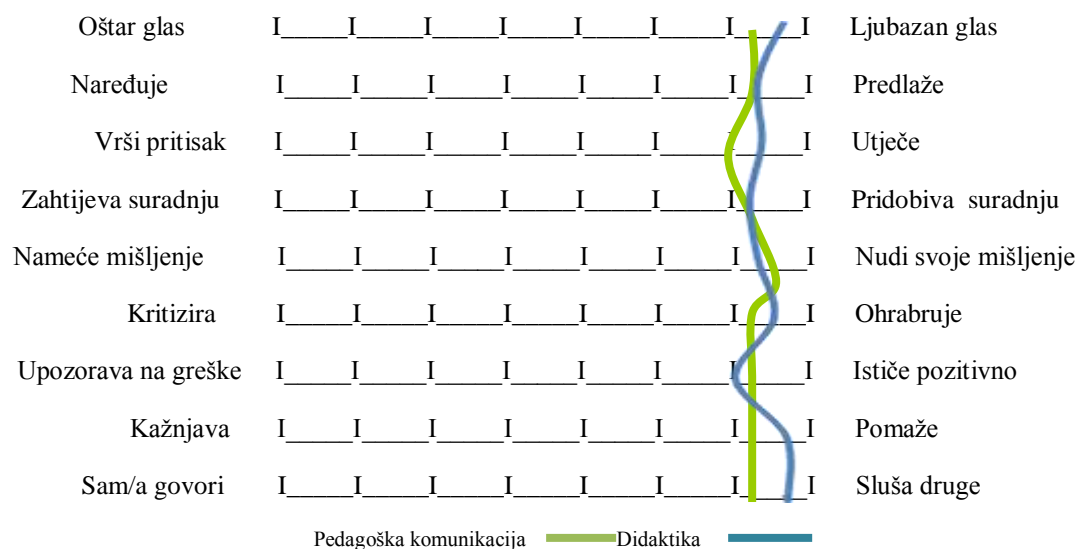
„Ukoliko želimo poticati kreativnost u djece i sami moramo težiti kreativnosti kao jednoj bitnoj odrednici čovjeka jer upravo kreativnost naglašava individualnost i način čovjekovog subjektivnog izražavanja.“

„Pozitivan pristup koji se osjeća u svemu. Ostat će mi za cijeli život da škola ne smije stvarati neuspjeh.“

„Da „zločestu“ djecu treba voljeti. Ocjenjivati se može i bez kritiziranja. Kako bi nas učenici čuli nije potrebno vikati.“

„Kako ohrabriti djecu i potaknuti ih na učenje, ali ne da im to bude obaveza nego da to s veseljem rade.“

Kako bi ispitili procjenu **osobina profesora** koji izvode nastavu, ponudili smo studentima skalu procjene čije rezultate vidimo na slici 6.



Slika 6: Procjena osobina profesora koji su realizirali nastavu

Vidimo da su i jedna i druga grupa ispitanika bile vrlo suglasne oko procjene profesora. Ono što studenti vide kao pozitivne i poželjne osobine profesora, izrazili su odgovorima na sljedeće pitanje koje progovara o odnosu profesora prema studentima.

Kao najvažnije osobine studenti navode: otvorenost prema studentima, pristupačnost, iskrenost, aktivno slušanje, smisao za humor, ohrabrivanje studenata i izostanak pritiska,

predlaganje korisnih savjeta, optimizam u odnosu na rad, donošenje novih ideja, smirenost, poštenje, ravnopravan odnos profesora i studenata, dinamičnost u radu, toplina, pristup svakom pojedinom studentu i svakom pojedinom problemu te način izvođenja nastave koji potiče kreativnost. Studentima je važno ukoliko ih se uvažava, poštuju njihovi prijedlozi i pruža sloboda pri rješavanju različitih zadataka.

Budući da su studenti svojim odgovorima pokazali kako su u navedenim kolegijima mogli vidjeti primjere kreativne nastave, u sljedećem su pitanju navodili koje su to **kreativne situacije** s nastave koje su im bile najzanimljivije.

U „Pedagoškoj komunikaciji“ to je bilo *"Pisanje priče bez komunikacije."*, *"Uključivanje studenata pjesmom u priču."*, *"Pisanje meksikanskog plesa."*, *"Kartice slučajnih pojmova"* (koje su potaknule studente da kreativno razmišljaju i kreativno se izražavaju), *"Tajni prijatelj"* (studenti su na kreativan način morali svom tajnom prijatelju izraditi poklon pa je većina studenata navela da je tu njihova kreativnost najviše došla do izražaja), igra *"Želim biti. . ."* i drugo.

Studenti „Didaktike“ se kao najkreativnije situacije vidjeli građenje dvoraca i određivanje kriterija pri ocjenjivanju pojedinoga dvorca, pisanje priče koja je morala pratiti dvorac koji su napravili, dakle, priča dvorca. Pisanje haiku-pjesama smatraju kao izrazito kreativnu tehniku koja je bila uključena i u pismeni ispit pa ovdje navodimo nekoliko haiku-pjesama o „Didaktici“:

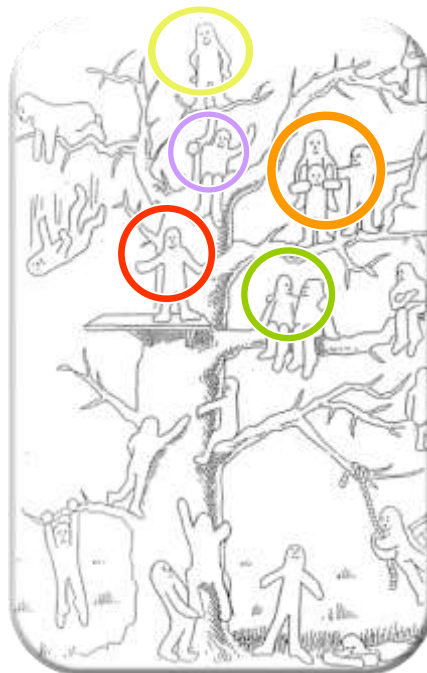
Didaktika zna Kako obrazovati I odgajati.	Didaktika voli Logiku uma i srca Ona ih spaja.
Kreativnost Zanimljivost u školi Motiviranost.	Važnost odgoja Učenje je radost Postajem čovjek.
Grana koja voli Odgoj i obrazovanje Prenijeti djeci.	Pedagogija Sjajni biser krije Didaktika.
Pedagogiji Narasla je grana Lijepo rascvjetana.	Osmjeh na licu Radost u srcu Kreativnost.
Oj Didaktiko Pedagoška grano Zanimljiva si!	Didaktika Kroz ljudsku kreativnost Stvara nastavu.

Ono što studenti naglašavaju kao vrlo pozitivno je što se radom u grupama bolje upoznaju, razvijaju pripadnost pojedinog grupi, jačaju koheziju grupe, druže se, otkrivaju kreativnost pojedinih pripadnika grupe i svi sudjeluju u pojedinim aktivnostima. Na pitanje evaluacije na kraju svakog realiziranog sata, studenti objašnjavaju kako im to pomaže da vrednuju svoj, ali i naš rad, kako putem evaluacija ponove ono što su radili tijekom sata, ali i nauče razne vrste vrednovanja koje će moći upotrebljavati u svome budućem radu.

Na kraju smo **videnje vlastite pozicije** u nastavi predmeta „Didaktike“ i „Pedagoške komunikacije“ ispitivali na simboličan način: ispitanici su trebali obojiti jedan od likova koji pokazuje njihovu poziciju u nastavi ovih predmeta. Budući da nema razlike između jednog i drugog predmeta dajemo zbirne rezultate (slika 7).

Vidljivo je da se najveći broj studenata opredijelio za lik označen zelenom bojom što možemo prepoznati kao suradničke odnose. Ako ovome dodamo lik označen narančastom bojom koji ima slično simboličko značenje onda oni nose 48% odgovora. Likovi označeni ljubičastom, crvenom i žutom bojom nose 42% odgovora. Oni simboliziraju osjećaj vlastite sigurnosti i visokih postignuća u ovim predmetima. Ostale pojedinačne odgovore nismo prikazivali, a odnose se na one koji se ljuljaju na užetu, drže za granu ili penju uz deblo takvih je bilo ukupno 8 odgovora. Njih možemo interpretirati kao doživljavanje ovih predmeta kao zabavnih, ali i sebe kao pojedinca koji se tek upoznaje s predmetima o kojima je riječ.

N	%
36	37%
22	23%
13	13%
11	11%
6	6%
8	8%



Slika 7: Gdje studenti sebe vide u odnosu na ove predmete

RASPRAVA

Prema rezultatima koje smo dobili jasno je da je model kreativne nastave izvanredno prihvaćen od strane studenata u obje grupe koje smo ispitivali. To se vidi već iz njihove zainteresiranosti za ove predmete, koja je već nakon prvog semestra vrlo velika, a oba predmeta su dvosemestralna pa je za pretpostaviti da će se ona još povećavati. Naime, budući da se radi o radikalnom odmaku od tradicionalne nastave na koji studenti nisu naviknuli, kod nekih studenata se javlja izvjesno nepovjerenje i rezerviranost prema ovakvom pristupu, što je u ovom ispitivanju bilo vrlo sporadično.

Kako je to veliki otklon od tradicionalne nastave vidljivo je iz podataka o emocionalnoj strani nastave. Prema jednom našem istraživanju u srednjim školama na velikom uzorku dobili smo da je odnos neugodnih i ugodnih emocija 75% prema 25%, a dominantne emocije su dosada, nervoza, zabrinutost i uplašenost². Naš model kreativne

² Bognar,L./Hugo,M./Jerkelund,C./Munjiza,E./Peko,A./Vodopija,I. (2004.) **Problemi mladih Slavonije i Baranje**, istraživanje, Sveučilište «J.J. Strossmayera», Osijek, str. 50.

nastave ne samo da je situaciju potpuno preokrenuo nego je neugodne emocije sveo na svega 4%. Kako je to bilo moguće u relativno kratkom vremenskom razdoblju? Kreativni model nastave smo stvarali kroz jedan duži niz godina i ova posljednja verzija, koja je definirana za potrebe projekta „Poticanje stvaralaštva u cjeloživotnoj edukaciji učitelja“, bila je rezultat višegodišnjeg sustavnog stvaranja i provjere u praksi. Postupna primjena novog modela na koji studenti još nisu naviknuti također je bio složen i suptilan problem i sustavnim evaluacijama na kraju svakog sata praćeno je reagiranje studenata i tome smo prilagođavali daljnje promjene. Promjene su unošene postupno i uvijek se pratila reakcija studenata.

Ovdje donosimo primjer jedne evaluacije na kraju sata „Pedagoške komunikacije“ na kojoj smo se bavili pričanjem priča u sklopu govorne komunikacije. Na evaluacijskom krugu su vidljive sve aktivnosti koje su bile tog sata i studenti su u svaki kružni isječak jednom točkom izrazili svoje zadovoljstvo tom aktivnošću. Što je točka bliže središtu kruga to su bili zadovoljniji, a što je bliža obodu kruga to su manje zadovoljni. Budući da je svatko odabrao svoj vlastiti znak možemo promatrati evaluaciju pojedine studentice pa je tako studentica čija točka je u obliku crvenog cvijeta bila najzadovoljnija kad su govorili o vlastitim pričama koje su slušali u djetinjstvu, a nije bila zadovoljna slikanjem. Ako pak promatramo cijelu grupu vidimo da su najzadovoljniji bili razgovorom o važnosti priča u djetinjstvu i slikanjem.



Slika 8: Rezultati evaluacije na kraju jednog sata

Tako se polako korak po korak realizirao model u praksi neprekidno prateći reakcije studenata, ali dajući šanse i njihovim inicijativama. Pokazalo se da studentska kreativnost dolazi do izražaja prvenstveno u pojedinim aktivnostima, a manje se može očekivati od njihovih prijedloga za načine izvođenja nastave. U tom su se smislu pokazali korisnim različiti postupci koji potiču kreativnost studenata i tu se događala prava eksplozija stvaralaštva. Sam odabir tih postupaka ili njihovo kreiranje nije ni malo jednostavan posao i to moraju odraditi profesori kao i sustavno vođenje odgojno-obrazovnog procesa.

Pokušaji da se studentima prepušta realizacija pojedinih tema uglavnom se nije pokazala uspješnom jer studenti nemaju širi repertoar postupaka kojima bi mogli animirati sve sudionike na nastavi. Kreiranje tih postupaka je vrlo složeno i profesorima, a kad se i kreiraju tek u primjeni se pokazuje njihova efikasnost. Neki postupak može sam po sebi biti zanimljiv i atraktivan, ali ne mora biti efikasan u ostvarivanju zadataka nastave. Tako npr. izradu dvorca

od papira i pisanje priče dvorca su studenti naveli kao postupak u kojem je najviše dolazila do izražaja njihova kreativnost, ali smisao te aktivnosti je bio što su i dvorac i priča morali zadovoljiti određene kriterije koje je druga grupa trebala provjeriti i ocijeniti jer je didaktička tema bila evaluacija.

Jedan od osnovnih zadataka ovog projekta bio je učiniti nastavu zanimljivom i atraktivnom za studente buduće učiteljice i učitelje odnosno odgojiteljice i odgojitelje. Nastava koja izaziva interes i zadovoljstvo, koja budi sjaj u očima, osmjech na usnama i radost u srcima (kako se izrazila jedna studentica u evaluaciji sata), koja je utemeljena na aktivnosti studenata mora biti efikasnije od nastave koja nema te kvalitete. Ali ovim ispitivanjem nismo analizirali efikasnost takve nastave i to prelazi okvire ovog rada. Budući da smo se ovdje usredotočili na zainteresiranost, emocionalnu klimu, socijalnu klimu (odnos profesora i studenata), stavove prema nastavi, fenomen kreativnosti, te vlastiti položaj studenata u nastavi možemo reći da su prema pokazateljima koje smo dobili intencije ovog projekta potpuno ostvarene.

Drugi zadatak projekta je bilo stvaranje modela koji bi studentima budućim odgajateljicama i učiteljima i učiteljicama bio egzemplaran jer se pokazalo da studenti u svojoj nastavi više oponašaju odgojno-obrazovni proces svojih profesora nego li što primjenjuju pedagoške i didaktičke spoznaje. Iz odgovora naših ispitanica/ispitanika vidljivo je da oni upravo tako doživljavaju ovu nastavu i upravo misle da će mnogo toga moći doslovno prenijeti u vlastiti praktični rad, ali primjereno dobi djece kojima je namijenjen.

ZAKLJUČAK

Na kraju možemo reći, da smo i mi realizatori ovog projekta ostali pomalo iznenađeni rezultatima koje smo dobili. Nastava je doživljena kao nešto novo, zanimljivo i drugačije od uobičajenog i studenti su posebno uočili mogućnost za vlastitu kreativnost kao značajnu i pozitivnu kvalitetu. Rezultat ovog je izražen interes za ove predmete i osjećaj vlastite kompetentnosti u profesiji za koju se pripremaju. Studenti su osvijestili i potrebu da nastava na kojoj prisustvuju i sama mora biti primjena onoga što uče, te da mnoge oblike, metode i postupke mogu sutra koristiti u svom praktičnom radu.

Abstract

The paper gives emphasis on encouraging creativity in the teaching of future teachers and a parent. Wished to emphasize the importance of creative teaching, we created a model of teaching process in two subjects. In all stages we stressed creative elements. The survey results clearly demonstrate that students have interest for thou teaching, that in teaching process was comfortable emotional and social climate, that students recognized creative elements in teaching process and examples of creative teaching that could use in future work.

Keywords: creativity, experience-based learning, interest, attitudes, climate.

Literatura

- Abrahamson, G.E. (1998.) Storytelling as a pedagogical tool in higher education, http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3673/is_n3_v118/ai_n28703209
- Bruner, J. (2000.) Kultura obrazovanja, EDUCA, Zagreb
- Carter, M./Curtis, D. (1994.) Trainig Teachers, A Harvest of Theory and Practice, Redleaf Press, St. Paul
- Cohen, M.I. (2006.) Teaching Puppetry in Higher Education <http://www.palatine.ac.uk/events/viewreport/216/>
- Dhority, L. (1992.) Ustvarjalne metode učenja, Alpha center, Ljubljana
- Dryden, G. i Vos, J. (2001) Revolucija u učenju: kako promijeniti načina na koji svijet uči. Zagreb: Educa.
- Eidsvåg, I. (2007.) Dijete, nastavnik i škola - Ideje za inspiraciju i za djelovanje, Helsinški komitet za ljudska prava BiH, Sarajevo
- Fine, N./Machbet, F. (1992.) Playing with Fire, Training for the creative use of conflict, Youth Work Press, London
- Hornig, J.S./Hong, J.C./ChanLin, L.J./Chang, S.H./Chu, H.C. (2005.) Creative teachers and creative teaching strategies, International Journal of Consumer Studies, 29, 4. 252-258.
- Jaušovec, N. (1987.) Spodbujanje otrokove ustvarjalnosti, Državna založba Slovenije, Ljubljana
- Jensen, E. (2005.) Poučavanje s mozgom na umu, EDUCA, Zagreb
- Koki, S. (1998.) Storytelling: The Heart and Soul of Education, <http://www.prel.org/products/Products/Storytelling.pdf>
- Meyer, H. (2005.) Što je dobra nastava, Erudita, Zagreb
- McDrury, J./Alterio, M. (2003,) Learning Through Storytelling in Higher Education: Using Reflection & Experience to Improve Learning, Kogan Page, London and Sterling
- Newstrom, J.W./Scannell, E.E. (1980.) Games Trainers Play, Experimental Learning Exercises, McGraw-Hill, Inc. New York, London, Sydney, Toronto
- Pečjak, V. (1989.) Putovi do ideja, Vlastito izdanje, Ljubljana
- Shulz von Thun, F. (2002.) Kako međusobno razgovaramo 1, Smetnje i razjašnjenja, Erudita, Zagreb
- Shulz von Thun, F. (2002.) Kako međusobno razgovaramo 2, Stilovi, vrijednosti i razvitak ličnosti, Erudita, Zagreb
- Winkler, M./Comminchau, A. (2008.) Komunikacijsko-psihološka retorika, Kako dobro izlagati, javno govoriti, izlagati i prezentirati, Erudita, Zagreb